

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 29 mars 1927 kl. 3 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående folkupplysning i hälsovårdsfrågan.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för *Motionen.* behandling hänvisad motion, nr 181, har herr *Lindhagen* hemställt,

att riksdagen — till främjande av ej blott nykterhet utan även personlig hygien i vidare omfattning bland rikets innevånare samt sålunda även av besparing i barmhärtighetsanstalter och eventuellt sanering i någon mån av partilivet — måtte hemställa hos Kungl. Maj:t att överväga skapandet av en på sunt förnuft, vetenskaplig forskning och omläggningar inom medicinalväsendet grundad, bred folkupplysning om självansvarets och naturläkeedomens mäktiga inflytande på folkhälsan.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden över motionen från *Infordrade yttranden.* medicinalstyrelsen och skolöverstyrelsen; och äro nämnda yttranden såsom bilagor fogade vid utskottets utlåtande.

Utskottet behjärtar det syftemål motionären här vill vinna och erkänner också villigt, att i förevarande motion liksom i de motioner, vilka motionären vid tidigare riksdagar framburit och nu återoppar, åtskilliga synpunkter äro värda beaktande. Och även därutinnan anser sig utskottet kunna giva motionären rätt, att mycket återstår att göra såväl på folkupplysningens som lagstiftningens område, innan den samhällsangelägenhet, varom här är fråga, kan anses på ett enligt vår tids uppfattning tillfredsställande sätt ordnad. *Utskottet.*

Motionären synes emellertid underskatta värdet av de omsorger om folkhälsan, som genom statsmakternas åtgärder under senare tid på skilda områden kommit till uttryck genom ökad folkupplysning och förbättrad lagstiftning. Såsom bland annat framgår av de upplysningar, som av skolöverstyrelsen lämnats, torde motionären ock hava förbisett åtminstone vissa av de åtgärder, som från statsmakternas sida vidtagits för spridande av upplysning om hithörande spørsmål.

Beträffande de förslag, motionären framställt för folkhälsans förbättrande nödgas utskottet konstatera, att de trots sitt ideella syfte icke synas vara

Bihang till riksdagens protokoll 1927. 12 saml. 1 avd. 3 häft. (Nr 3.)

ägnade att läggas till grund för positiva reformer i motionens syfte och således icke heller kunna tjäna till utgångspunkt för en riksdagens skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

Med allt erkännande åt motionärens levande intresse för denna viktiga angelägenhet och ehuru livligt behjärtande själva syftemålet med den föreliggande motionen anser sig utskottet alltså böra på nyssnämnda skäl avstyrka densamma och får således hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 mars 1927.

På utskottets vägnar:

J. P. JOHANSSON.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar J. P. Johansson, Sandegård, Martin Svensson, Vrang*, Schedin, Magnusson och Thorén.

° Ej närvarande vid utlåtandets slutjustering.

Reservation

av herr Sandegård beträffande utskottets motivering.

Bil. 1.

Till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.

Med anledning härav får medicinalstyrelsen anföra följande.

Herr Lindhagens många insatser för folkhälsans förbättrande förtjäna naturligtvis det största erkännande på grund av deras ideella och välmenande syfte, men visa sig motionärens förslag i detta hänseende enligt medicinalstyrelsens uppfattning stundom icke tillräckligt reglerade av den kritiska eftertanke, som kräves för bedömandet av deras praktiska värde eller utförbarhet. Vad den s. k. naturläkekonsten beträffar, så har den vetenskapliga medicinen städse varit och är alltjämt först och främst angelägen att bland naturens helande krafter utnyttja allt det, som kan vara till gagn för mänskligheten, men måste läkarvetenskapen å andra sidan förbehålla sig att förutsättningsfritt och med stöd av samlad kunskap och erfarenhet ur den s. k. naturläkekonsten utgallra det som är värdelöst eller mindervärdigt. Styrelsen tillåter sig att för närmare utveckling av denna sin mening hänvisa till bifogade skrift: "*Läkarkonst, kvacksalveri och vidskepelse*" av doktor Mikael Söderström.

Medicinalstyrelsen vill i detta sammanhang påpeka det orimliga uti att — såsom motionären synes göra — konstruera upp en motsättning mellan naturläkekonsten och den av vetenskapligt utbildade läkare utövade läkekonsten. Ingen del av denna senare kan nämligen betecknas som naturläkekonst endast därför, att den utövas av en i medicinska ting oerfaren lekman. Huvudsaken är, att läkekonsten handhaves av så kunniga personer som möjligt. Att våra läkare i stor utsträckning använda de av motionären med rätta så högt prisade läkemedlen sol, luft, vatten, lämplig föda, arbete och vila i den mån detta låter sig göra, torde vara allmänt bekant. Medicinalstyrelsen tillåter sig exempelvis erinra om våra tuberkulossanatorier, där just de omnämnda läkemedlen fullständigt dominera behandlingen av de sjuka.

Beträffande motionärens förslag,

”att riksdagen — till främjande av ej blott nykterhet utan även personlig hygien i vidare omfattning bland rikets innevånare samt sålunda även av besparing i barmhärtighetsanstalter och eventuell sanering i någon mån av partilivet — måtte hemställa hos Kungl. Maj:t att överväga skapandet av en på sunt förnuft, vetenskaplig forskning och omläggningar inom medicinalväsendet grundad, bred folkupplysning om självansvarets och naturläkedomens mäktiga inflytande på folkhälsan”,

gäller i huvudsak vad ovan sagts om hans strävanden för folkhälsan i allmänhet. Att utrota sanitära ovanor, förmå människor att leva hygieniskt och övertyga dem om företrädena av viss utspisning (t. ex. olika brödsorter), som i deras respektive landsdelar icke har hävden för sig, äro emellertid synnerligen svåra och otacksamma uppgifter. Det pågår dock och har under mans-åldrar pågått ett dagligt arbete från läkares, sociala sammanslutningars, dispensärers, föreläsningsföreningars m. fl:s sida med mål att i görligaste mån höja den personliga hygienien i vårt land. Några lysande resultat har visserligen denna verksamhet icke nått, men det vore å andra sidan orättvist att icke erkänna, att den likväl uträttat mycket gott. I jämförelse med förhållandena i många andra länder står också folkhygienien i Sverige högt, vilket även av utlandets hygienici erkännes. Medicinalstyrelsen har svårt att tänka sig, att ett riksdagsbeslut, som, i enlighet med herr Lindhagens förslag, i första hand inställes på något så abstrakt som stärkandet av självansvarskänslan eller så obestämbar som naturläkedomens inflytande på folkhälsan, skulle kunna medföra avsevärt bättre framgång.

Får emellertid motionen så uppfattas, att riksdagen skall bevilja medel till en ännu bättre organiserad och mera omfattande, i stor stil och på lång sikt lagd, vederhäftig och praktisk upplysningsverksamhet rörande hygieniska missförhållanden i allmänhet, hyser medicinalstyrelsen självfallet det största intresse härför och vill under sådan förutsättning på det livligaste tillstyrka motionen. En dylik upplysningsverksamhet bör dock hålla sig till sådant, som noga prövats och befunnits vara av fundamental betydelse samt alltså lämna åsido mindre väsentliga detaljer samt åskådningar, vilkas allmänglighet ännu icke kan anses fastslagen. Den bör därför vara obunden av de riktlinjer herr Lindhagen i sina motioner angivit.

Stockholm den 14 mars 1927.

B. BUHRE.

Fred. Bissmark.

H. Westerlund.

Till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.

I anledning härav får överstyrelsen anföra följande.

I den mån motionen må anses äga avseende på den undervisningsverksamhet, som bedrives i de överstyrelsen underlydande läroanstalter, torde de uttalade önskemålen få anses tillgodosedda genom föreliggande av Kungl. Maj:t utfärdade undervisningsplaner. Efter vad överstyrelsen har sig bekant är förhållandet enahanda vid de läroanstalter, för vilka allmänna undervisningsplaner icke utfärdats. Därest den av Kungl. Maj:t i proposition till årets riksdag föreslagna omorganisationen av det högre skolväsendet vinner riksdagens bifall, synes föredragande departementschefens anförande till statsrådsprotokollet utvisa, att förhållandena i fråga icke skola förbises vid utarbetande av de nya sådana planer, varav behov torde komma att föreligga.

Överstyrelsen anser sig ytterligare böra upplysa, att hithörande angelägenheter äro föremål för stor uppmärksamhet även inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet.

Vad slutligen angår den i motionen avhandlade frågan om tobaks- och kaffemissbruket, kan överstyrelsen icke underlåta att erinra, att detta spörsmål ägnats särskild uppmärksamhet i den "Handbok i alkoholfrågan", som på Kungl. Maj:ts uppdrag år 1924 utgivits av överstyrelsen.

Stockholm den 11 mars 1927.

För skolöverstyrelsens chef:

N. O. BRUCE.

Wilhelm Björck.

Gurli Hultengren.